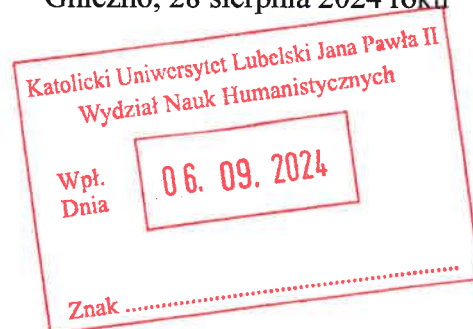

dr hab. Filip Kubiaczyk, prof. UAM
Instytut Kultury Europejskiej
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Gniezno, 28 sierpnia 2024 roku

Ocena
dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego w postępowaniu
habilitacyjnym dra Pablo de la Fuente de Pablo w dziedzinie nauk
humanistycznych w dyscyplinie *historia*

Podstawą prawną przygotowania przedmiotowej oceny dorobku Habilitanta jest pismo Rady Doskonałości Naukowej z dnia 3 czerwca 2024 roku (DRKN.Z1.400.106.2023) w sprawie powołania mnie na recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Pablo de la Fuente de Pablo w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie *historia*,

1. Sylwetka naukowa Habilitanta

Doktor Pablo de la Fuente de Pablo w 1991 roku uzyskał stopień magistra filozofii i literatury na Wydziale Humanicznym Uniwersytetu Autonomicznego w Barcelonie (Universidad Autónoma de Barcelona), a w 1996 roku stopień doktora historii i geografii na Wydziale Historii Sztuki Krajowego Uniwersytetu Kształcenia na Odległość w Madrycie (Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid) na podstawie dysertacji pt: *Las fortificaciones reales del golfo de Rosas en época moderna*. Jak podkreśla w autoreferacie, jego praca uzyskała wyróżnienie i nagrodę dla najlepszej rozprawy doktorskiej.

Habilitant, od października 2014 roku do dziś, pracuje naukowo i prowadzi badania w polskich ośrodkach naukowych: Akademii Finansów i Biznesu Vistula (2014-2018) oraz Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, w Katedrze Świata Hiszpańskiego, Polityki i Relacji Międzynarodowych Instytut Historii (od 2017 roku).

Do czterech głównych obszarów badawczych Habilitanta należą: historia morska oraz archeologia podwodna (XVI-XVIII wiek), fortyfikacje i urbanistyka oraz artyleria i uzbrojenie w czasach nowożytnych. Do pobocznych, ale również istotnych, należą z kolei historiografia czasów nowożytnych oraz kampanie wojenne w czasach nowożytnych i współczesnych.

Recenzent pragnie podkreślić, że wskazane przez Habilitanta w autoreferacie obszary badawcze w pełni znajdują odzwierciedlenie w jego dorobku naukowym przedstawionym do

oceny w przedmiotowym postępowaniu. W tej kwestii recenzent nie ma żadnych zastrzeżeń. Badania prowadzone przez Habilitanta we wszystkich tych obszarach badawczych są wobec siebie komplementarne i zasadniczo dotyczą epoki nowożytnej (XVI-XVIII wiek). To problemowe i chronologiczne zawężenie badań Habilitanta pozwala na precyzyjną i kompleksową ocenę jego dorobku naukowego, zastosowanej metodologii, sposobu prowadzonych badań i uzyskanych na ich podstawie osiągnięć.

We wskazane przez Habilitanta pola badawcze wpisuje się także przedstawione w wyżej wymienionym postępowaniu główne osiągnięcie naukowe Habilitata, tj. monografia naukowa pt. *„Tu Regere Imperio Fluctus Hispanie Momento. La aportación extranjera a la construcción naval dieciochesca. Una perspectiva comparativa y diacronica”*. Recenzent, po zestawieniu sylwetki naukowej Habilitanta z obszarem prowadzonych przez niego badań i dorobkiem naukowym nie ma wątpliwości, że jest on osobą posiadającą kompetencje w tym zakresie.

2. Wskaźniki publikacyjne i bibliometryczne

Według „Wykazu osiągnięć naukowych” przedstawionych przez Habilitanta i uwzględniających dorobek naukowy po uzyskaniu przez niego stopnia doktora, jest on Autorem **123** publikacji, wśród których znajduje się **5** monografii autorskich, **6** monografii zrealizowanych we współautorstwie, **37** rozdziałów w monografiach naukowych pod redakcją, **54** artykułów naukowych i **6** recenzji. Jest także współredaktorem **4** monografii naukowych (trzech w języku hiszpańskim i jednej w języku polskim). Recenzent pragnie jednak doprecyzować, że z 37 rozdziałów w monografiach naukowych pod redakcją wskazanych przez Habilitanta **11** z nich powstało we współautorstwie z innymi osobami, a z 54 artykułów naukowych we współautorstwie powstało **18**. Z „Wykazu osiągnięć naukowych” wynika, że przed uzyskaniem stopnia doktora w 1996 roku opublikował on 11 artykułów naukowych. Jeśli chodzi o wskaźniki bibliometryczne, to naukowe publikacje Habilitanta doczekały się łącznie **70 cytowań** w Google Scholar z czego **21** to autocytowania. Indeks Hirscha dla jego dorobku według Google Scholar wynosi **4**, natomiast liczba punktów w Bazie Wiedzy KUL za lata 2018-2022 wynosi **770**.

Podsumowując, wskaźniki publikacyjne całościowego dorobku naukowego Habilitanta należy ocenić jako bardzo dobre, natomiast wskaźniki bibliometryczne jako dobre. Habilitant publikuje w kilku językach, przede wszystkim w języku hiszpańskim, ale też katalońskim, angielskim, francuskim i polskim. W ten sposób z powodzeniem internacjonalizuje wyniki prowadzonych badań. Jednocześnie recenzent pragnie zauważyć, że wpływ na liczbę cytowań może mieć problematyka, którą zajmuje się w swoich badaniach Habilitant. Należy też uwzględnić to, iż wskaźniki te mogą w przyszłości wzrosnąć, jako że wiele publikacji

(zwłaszcza monografii) potrzebuje więcej czasu, aby trafić do zainteresowanych czytelników i zaistnieć w naukowym obiegu. Recenzent wychodzi z założenia, że ocena wskaźników bibliometrycznych jest oczywiście istotna, nie powinna jednak przesłaniać i dominować nad oceną pokaźnego dorobku publikacyjnego¹ Habilitanta, zwłaszcza jego merytorycznego znaczenia oraz wkładu w rozwój dyscypliny naukowej.

3. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Jako zasadnicze osiągnięcie naukowe podlegające ocenie przy ubieganiu się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego dr. Pablo de la Fuente de Pablo wskazał monografię w języku hiszpańskim, opublikowaną w 2019 roku wspólnie przez Universidade da Coruña (Galicja, Hiszpania) i Katalicki Uniwersytet Lubelski pt: „*Tu Regere Imperio Fluctus Hispane Momento. La aportación extranjera a la construcción naval dieciochesca. Una perspectiva comparativa y diacrónica*”.

Niniejsza monografia, która została zredagowana w języku hiszpańskim składa się z kilku części: wprowadzenia, dwóch rozdziałów tematycznych, konkluzji i aneksów. Zgodnie z tytułem przyjętym przez Autora, jej celem było zbadanie zagranicznego wkładu w przemysł stoczniowy w XVIII-wiecznej Hiszpanii w perspektywie porównawczej i diachronicznej.

Oceniając przedstawioną mi do oceny monografię chciałbym zacząć od dwóch uwag odnoszących się do jej struktury. Po pierwsze, krótkie „Wprowadzenie” przygotowane przez Habilitanta nie uwzględnia kontekstu historiograficznego, tj. Habilitant nie wskazuje w nim najważniejszych pozycji innych autorów, które wykorzystał podczas prowadzonych przez siebie badań, nie wymienia również innych opracowań, których autorzy podejmowali analizowane przez niego zagadnienie. Utrudnia to ocenę oryginalnego wkładu Habilitanta w prowadzone przez niego badania i zestawienie ich z hipotezami i tezami innych autorów. W opinii recenzenta, wprowadzenie powinno zawierać dokładny wykaz tych publikacji (przynajmniej najważniejszych i nawiązujących do badanej tematyki) zamieszczony w postaci przypisów (odwołań) dolnych. Zdaniem recenzenta, ta wprowadzająca część powinna być również zdecydowanie bardziej rozbudowana metodologicznie: znacznie szerzej niż to zostało zrobione powinny zostać omówione w niej najważniejsze założenia metodologiczne książki. Brakuje też wymienienia najważniejszych źródeł, które, jak wykażę, Habilitant w dużej ilości wykorzystuje w swojej monografii oraz archiwów, w których się one znajdują. Oczywiście, na początku monografii Habilitant zamieszcza dokładny wykaz wszystkich archiwów, z których

¹ Opinii recenzenta w tej kwestii nie zmienia wskazany powyżej fakt, że 18 artykułów naukowych opublikowanych przez Habilitanta i 11 rozdziałów opublikowanych przez niego w monografiach pod redakcją powstało we współautorstwie z innymi osobami. Po uwzględnieniu tego faktu, dorobek publikacyjny Habilitanta i tak jest bardzo duży.

korzystał, a we „Wprowadzeniu” wymienia 4 najważniejsze archiwa, nie jest to jednak to samo, co zaznaczenie już w tym miejscu, jakie konkretnie źródła okazały się fundamentalne dla przeprowadzonej analizy.

I druga kwestia, która pozostaje w ścisłej korelacji z pierwszą: w książce nie została zamieszczona bibliografia zawierająca wykaz wykorzystanych przez Habilitanta opracowań innych autorów. Recenzent nie wie, czy stało się tak w wyniku niedopatrzenia, czy z innego powodu. Wskazane w tym miejscu braki formalne stanowią istotny mankament ocenianej publikacji. W nawiązaniu do tych krytycznych uwag, chciałbym jednocześnie zaznaczyć, że brak bibliografii w żaden sposób nie oznacza, że w przedmiotowej monografii Habilitant nie odnosi się do opracowań innych autorów i że z nimi nie dyskutuje i polemizuje. Liczne opracowania innych autorów (prawie 200), do których Habilitant odwołuje się w toku prowadzonej narracji pojawiają się w pracy w przypisach dolnych. Na szczęście, Habilitant stosuje taki zapis przypisów, który pozwala recenzentowi na dokładną identyfikację przywoływanych przez niego dzieł. W pewien sposób „broni” to Habilitanta w kontekście wskazanych wyżej uwag krytycznych. W przedmiotowej monografii nie zamieszczono również wykazu nazwisk.

Kolejną kwestią, na którą chciałbym zwrócić uwagę to źródła archiwalne wykorzystane przez Habilitanta. Pod tym względem wykazał się on zasługującą na uznanie aktywnością, przeprowadzając kwerendy i wykorzystując źródła znajdujące się łącznie w 22 archiwach i instytucjach na terenie 5 państw (Hiszpania, Francja, Anglia, Dania, Malta). Są to: Archivo la Corona de Aragón w Barcelonie, Archivo Diocesano w Gironie, Archivo General de Indias w Sewilli, Archivo General w Simancas, Archivo Histórico w Gironie, Archivo Intermedio Militar Pireinaco w Barcelonie, Archivo General Militar w Madrycie, Archivo Histórico Nacional w Madrycie, Archivo del Ministerio de Asuntos Exteriores w Madrycie, Archives Nationales w Paryżu, Archivo Municipal w Sant Feliu de Guixols, Archives of the Order of Malta w La Valetta, Archivo de la Real Chancillería w Valladolid, Biblioteca Nacional de España w Madrycie, Museo Nacional del Prado w Madrycie, Museo Naval w Madrycie, National Library of Malta, National Maritime Museum w Greenwich, Rigsarkivet w Kopenhadze, Service Historique de la Marine w Paryżu, The National Archives (Kew) i The Royal Society w Londynie. W tym aspekcie, aktywność Habilitanta zdecydowanie zasługuje na wyróżnienie. Ilość wykorzystanych przez niego źródeł archiwalnych sprawia bowiem, że jego monografia została oparta na solidnym fundamencie źródłowym.

We „Wprowadzeniu” Habilitant jasno określa cel badawczy, stwierdzając: „Niniejsza monografia ma na celu analizę konkretnego aspektu odnoszącego się do tego, w jaki sposób osiemnastowieczna Hiszpania próbowała rządzić na oceanach i morzach, paradoksalnie

wykorzystując do budowania swojej potęgi morskiej cudzoziemców”. Habilitant podkreśla jednocześnie, że ważne w tym kontekście będą „związki przyczynowo-skutkowe” oraz różne „konteksty” i „okoliczności” a także „wypełnienie luk w wiedzy i wkładzie obcokrajowców w budowę okrętów wojennych” (s. 11-12). Zestawiając te słowa z treścią ocenianej monografii stwierdzam, iż Habilitant rzetelnie i w przekonujący sposób wywiązał się z tak określonego celu badawczego. Struktura i narracja całej monografii zostały podporządkowane realizacji tego właśnie zadania. Nieco dalej Habilitant ciekawie zaznacza, że jednym z celów jego książki będzie również obalenie tezy o „kryzysie biogeograficznym” na Półwyspie Iberyjskim, jako argumentu mającego wpływ na używanie przez Hiszpanię zasobów leśnych, w tym zwłaszcza drewna do budowy okrętów (s. 15-16). I mimo że w swojej monografii, w interesujący sposób odnosi się do tej tezy i przedstawia argumenty, które temu przeczą, to, tak jak wskazałem wcześniej, już w tym miejscu powinno się znaleźć odwołanie do opracowań tych autorów, którzy byli i/lub są zwolennikami tej tezy.

Habilitant, aby zrealizować tak określony cel badawczy, tj. ukazanie roli i wpływu obcokrajowców na budowanie potęgi morskiej Hiszpanii w XVIII wieku odwołuje się do wielu aspektów: technicznych (pozyskiwanie materiałów do budowy okrętów, pozyskiwanie osób, w tym zwłaszcza obcokrajowców oraz materiałów do ich budowy); strategicznych (wybór miejsc, w których powstały ośrodki do ich produkcji), politycznych (rola państwa i administracji w tym procesie) i dyplomatycznych (sposoby pozyskiwania specjalistów z innych krajów, w tym konkretne działania i misje takich osób jak Jorge Juana y Santacilii w Londynie, Conde de Beny w Rydze czy wątek bałtycki w galisyjskim Ferrol).

Ta wieloaspektowość analizowanego tematu, niezadowalanie się przez Habilitanta wyłącznie jednym, często najprostszym argumentem mającym tłumaczyć zaistnienie określonych okoliczności przesądza o tym, że dąży on w swojej narracji do ukazania uwarunkowań wielu procesów, które poddaje analizie. Uważam to za bardzo rozsądny *modus operandi*. Z taką sytuacją spotykamy się np. na s. 48-52, kiedy Habilitant w interesujący sposób wyjaśnia dlaczego na miejscu produkcji okrętów w Katalonii wybrano Sant Feliu de Guixols a nie Barcelonę. Łącznie wskazuje aż na sześć argumentów przemawiających za takim wyborem: kwestie polityczne, dostępność surowców, czynnik ludzki, czynnik społeczny, czynnik lokalny (wierność Burbonom), istnienie infrastruktury. W przypadku ośrodka galisyjskiego (Ferrol) zwraca z kolei uwagę na rolę czynnika strategicznego (w przypadku wybuchu konfliktu wojnngo z Portugalią, Hiszpania zyskiwała możliwości przecięcia pomocy, jakiej mogła jej udzielić Anglia, jej tradycyjny sojusznik (s. 127). Wskazanie na uwarunkownia określonych procesów pozwala szerzej spojrzeć na badany problem i sprawia, że badacz nie czuje pokusy

„przywiązywania się” do jednego, konkretnego powodu mającego tłumaczyć zaistnienie określonego procesu czy zjawiska.

Przechodząc do oceny zasadniczej części ocenianej monografii należy podkreślić, że sama jej koncepcja, tj. wyróżnienie w pracy dwóch obszarów, w których budowano okręty wojenne i korzystano ze specjalistów spoza Hiszpanii przesądza o oryginalności pracy. Habilitant, zestawia ze sobą ośrodki w Katalonii (Sant Feliu de Guixols) i Galicji (Ferrol), tj. w miejscach niezwykle istotnych ze strategicznego punktu widzenia. Porównując oba ośrodki wskazuje na uwarunkowania i argumenty, które przesądziły za ich wyborem. W swojej narracji ukazuje podobieństwa i różnice między nimi. W ośrodku katalońskim mieliśmy do czynienia z wykorzystaniem drzew pochodzących z Katalonii i francuskich robotników mających za sobą doświadczenie w budowie statków dla Zakonu Maltańskiego w Tulonie, a w przypadku ośrodka galisyjskiego korzystano z pracy Anglików, którzy mieli z kolei doświadczenie w pracy z Hiszpanami na Minorce. Habilitant w przekonujący sposób wyjaśnia, że w całym tym procesie nie było mowy o żadnym przypadku, wszystko zostało starannie przemyślane i zaplanowane. Pokazuje również, jak dużą rolę w całym tym procesie odegrały tak wybitne osobistości jak José Patiño i markiz Ensenada. Habilitant omawiając oba ośrodki prezentuje szerokie spektrum problemów: problemy z jakimi mierzyli się francuscy i angielscy robotnicy, sposoby pozyskiwania drewna, konopi i innych materiałów niezbędnych do produkcji statków i omasztowania, czy okoliczności powstania okrętów i wszelkie detale (techniczne, logistyczne, polityczne, etc.) z tym związane.

Analiza przeprowadzona przez Habilitanta w zasadniczej części monografii, charakteryzuje się dwoma istotnymi elementami: odwołaniami do innych autorów i dyskusją z nimi oraz licznymi odwołaniami do źródeł archiwalnych. Habilitant sprawnie posługuje się również tabelami, wykresami, wykazami, mapami, danymi i obliczeniami, które mają na celu lepsze zobrazowanie jego tez. Kryterium naukowe w tej części analizy jest na dobrym poziomie.

Habilitant od początku prowadzi swoją narrację podporządkowując ją czterem czynnikom: strategicznemu, technologicznemu, surowcowemu i logistycznemu. W tym kontekście ukazuje politykę morską prowadzoną przez ówczesne hiszpańskie władze i jej wykonawców. Dzięki temu możemy się przekonać, jak bardzo budowanie polityki morskiej w tamtym okresie było zależne nie tylko od politycznych uwarunkowań i władzy, ale przede wszystkim od konkretnych wykonawców tej polityki, podejmowanych przez nich strategii, działań, misji, ich zapału, inteligencji a czasami sprytu i szczęścia.

Ten sposób narracji znalazł również swoje odzwierciedlenie w konkluzjach, które pełnią rodzaj zakończenia. Są one spójne, logiczne i nie budzą większych zastrzeżeń. Zostały w nich

zwarte najważniejsze wnioski, do jakich Habilitant doszedł detalicznie i drobiazgowo porównując i zestawiając ze sobą dwa ośrodki produkcji okrętów w katalońskim Sant Feliu de Guixols i galisyjskim Ferrol, a zwłaszcza udziału w tym procesie Francuzów i Anglików. Nie ma w nich tych mankamentów, na które zwróciłem uwagę oceniając „Wprowadzenie”. Razem z zasadniczą częścią analityczną przesądzają o wartości merytorycznej ocenianej monografii. Habilitantowi udało się ukazać rolę i wpływ wybranych przez siebie ośrodków na politykę morską XVIII-wiecznej Hiszpanii oraz wskazać najważniejsze podobieństwa i różnice między nimi, zwłaszcza w kontekście udziału obcokrajowców w budowie potęgi morskiej Hiszpanii. Potwierdzeniem tych słów jest z pewnością nagroda, jaką za przedmiotową monografię Habilitant otrzymał w 2020 roku (Nagroda Virgen del Carmen dla najlepszej książki z historii marynarki wojennej opublikowanej w języku hiszpańskim, przyznana przez Instytut Historii i Kultury Marynarki Wojennej Hiszpanii działający w ramach Ministerstwa Obrony).

4. Inne osiągnięcia naukowe Habilitanta

Oprócz wskazanej do oceny monografii Habilitant wykazuje się znaczącym dorobkiem publikacyjnym w postaci monografii autorskich, artykułów naukowych i rozdziałów w pracach pod redakcją. Ich tematyka wpisuje się we wskazane przez niego a w autoreferacie obszary badawcze, a w dużym stopniu koresponduje również z tematyką monografii zgłoszonej do oceny w niniejszym postępowaniu habilitacyjnym. Szczegółowy wykaz tych publikacji Habilitant przedstawia w autoreferacie oraz „Wykazie osiągnięć naukowych”. Pierwszy obszar publikacji Habilitanta, który można wyroznić to publikacje dotyczące historii morskiej i archeologii podwodnej. Habilitant wiele miejsca poświęca w tym kontekście kilku kwestiom. Możemy tutaj wskazać przede wszystkim badania nad kwestiami taktycznymi i personalnymi (dowodzenie) związanymi z funkcjonowaniem słynnej hiszpańskiej Armady. Analizując to zagadnienie prowadził kwerendy w archiwach znajdujących się w Anglii. Habilitant publikuje również na temat historii i losów wraków okrętów zatopionych na wodach hiszpańskich. Drobiazgowo analiza źródeł archiwalnych oraz materiałów wydobytych z wraków pozwoliła mu na określenie modeli zatopionych wraków, co niewątpliwie stanowi znaczący wkład w rozwój badań historycznych w obszarze hiszpańskiej marynarki wojennej. Innym ważnym zagadnieniem mieszającym się w tym obszarze są badania nad ośrodkami budowy statków w Hiszpanii.

Drugim obszarem publikacyjnym są prace dotyczące takich zagadnień jak fortyfikacje i urbanistyka w czasach nowożytnych. W tym kontekście należy wymienić zwłaszcza jego prace poświęcone fortyfikacjom w Perpignan i Rosas. twierdzy San Fernando, wieży Sant Miquel de Colera, czyniejszym punktem obronnym jak Cadaques czy Palamós.

Trzecim obszarem, w którym Habilitant może wykazać się dorobkiem publikacyjnym, jest ten poświęcony artylerii i uzbrojeniu w czasach nowożytnych. Badania nad takimi zagadnieniami jak broń palna, amunicja, czy artyleria nie stanowią jednak osobnego pola działań Habilitanta, lecz są, co chciałbym podkreślić, logicznym uzupełnieniem i dopełnieniem jego badań nad fortyfikacjami i kwestiami obronnymi.

Kolejnym obszarem, również ściśle powiązany z poprzednimi, są publikacje Habilitanta dotyczące pozostałości archeologicznych dotyczące kwestii obronnych i polityki morskiej. Apekt ten analizuje on również w kontekście historiograficznym.

Co istotne, Habilitant, na kanwie swoich zainteresowań badawczych może się wykazać również publikacjami odnoszącymi się do XIX i XX wieku. Jest tak chociażby w przypadku wojen napoleońskich, kiedy analizie poddaje on działania wojenne prowadzone na terenie Girony, cmentarz wojskowy w Banyoles, działania wojenne toczące się podczas hiszpańskiej wojny domowej (1936-1939) czy plany obronne Hiszpanii w okresie drugiej wojny światowej.

Mimo że Habilitant osobno tego nie wyróżnia, w jego dorobku znajdują się również publikacje poświęcone relacjom polsko-hiszpańskim opublikowane w języku polskim i hiszpańskim: *Wojna polsko-bolszewicka 1919-1921 z perspektywy hiszpańskiej* (2018); *Pierwsza wojna światowa na ziemiach polskich w świetle wspomnień hiszpańskiego korespondenta wojennego* (2016), czy *Hiszpańscy więźniowie KL Lublin* (2017, wspólnie z Cezarym Tarachą); tematyce religijnej: *Chrystus ukrzyżowany w Toledo* (2018) i terroryzmowi: *Txoria Txori. ETA político-militar vs ETA militar. Algunas reflexiones sobre la evolución de una organización terrorista* (2015). Dorobek naukowy Habilitanta oceniany w sposób holistyczny wskazuje, że wychodzi on również poza podstawowe obszary badawcze wskazane w autoreferacie.

5. Udział w konferencjach naukowych

Z „Wykazu osiągnięć naukowych” Habilitanta wynika, że łącznie wziął on udział udział w **trzydziestu sześciu** konferencjach naukowych, w zdecydowanej większości międzynarodowych (13 referatów wygłosił on lub przygotował wspólnie z inną osobą jako współautorem). W autoreferacie Habilitant wymienia z kolei udział w **dwudziestu trzech** najważniejszych, jego zdaniem, konferencjach naukowych (ogólnopolskich i międzynarodowych), z których, **dwadzieścia** odbyło się w latach 1996-2024 (tj. w okresie po uzyskaniu przez niego stopnia doktora). Jednocześnie należy podkreślić, że był to udział czynny, tj. Habilitant występował z referatem, co zasługuje na uznanie. Habilitant wygłaszał odczyty w językach hiszpańskim, katalońskim, francuskim i angielskim. Były to konferencje odbywające się w takich krajach jak Hiszpania, Anglia, Francja, Malta i Polska. Wystąpienia

w języku angielskim (4 referaty) i języku hiszpańskim (1 referat) zostały przez niego wygłoszone we współautorstwie z innymi osobami, których dane znajdują się w autoreferacie.

Oprócz odczytów na konferencjach, Habilitant dwukrotnie brał też aktywny udział jako ich współorganizator i członek Rady Naukowej (międzynarodowy kongres *Entre Oriente y Occidente: Primer Congreso de Hispanistas*, Lublin 2013; *Bicentenario de la Constitución 1812. Simposio miradas mutua. La historia como conexión*, Lublin 2012 oraz jako przewodniczący panelu.

Należy podkreślić, że wszystkie wygłoszone przez Habilitanta wystąpienia konferencyjne, niezależnie od kraju i języka wystąpienia, jednoznacznie wpisują się w obszary badawcze wyróżnione przez niego w autoreferacie. Ta spójność dorobku publikacyjnego Habilitanta w wymiarze merytorycznym i chronologicznym, a także w zakresie tematyki prowadzonej przez niego badań powinna zostać oceniona jednoznacznie pozytywnie.

6. Udział w projektach badawczych i zespołach badawczych

Habilitant brał udział w dwóch międzynarodowych projektach badawczych jako wykonawca: *Culturas Urbanas y Resistencias en la Monarquía Hispánica en la Edad Moderna* prowadzony przez Universidad La Coruña (Hiszpania) i Universitat O Porto (Portugalia); *Culturas urbanas: dinámicas en ciudades y villas del litoral noroccidental ibérico* prowadzony przez te same dwa uniwersytety.

Był także członkiem zespołu badawczego ds. prac rekonstrukcyjnych fortyfikacji z czasów nowożytnych na Ibizie, pełniąc również w tym zespole funkcję doradcy ds. historii oraz uczestniczył i współkierował w innym projekcie związanym z identyfikacją miejsca, w którym znajdował się okręt „Triunfante” (projekt był finansowany przez hiszpańskie Ministerstwo Kultury i Centrum Archeologii Morskiej).

W swoim dorobku ma też realizację trzech grantów w Hiszpanii, których pokłosiem były publikacje. Podmiotami przyznającymi środki grantowe Habilitantowi były kolejno: Museo Marítimo de Barcelona (2004), Ajuntament de Sant Feliu (2007) oraz Institut Menorquí d'Estudis (2008).

Od 2010 roku Habilitant jest też ekspertem ds. historii przy biskupie Girony (Katalonia) w związku z procesem kanonizacyjnym księdza Pere Arolasa Vergèsa.

7. Członkostwo w radach czasopism naukowych

Od 2014 roku Habilitant jest członkiem Rady Naukowej czasopisma „Biblioteka Polsko-Iberyjska” wydawanego w Lublinie, a od 2016 roku członkiem i redaktorem ds. języka

hiszpańskiego w czasopiśmie „Revista del CESLA. International Latin American Studies Review” wydawanego przez Uniwersytet Warszawski.

8. Działalność dydaktyczna

Działania Habilitanta w obszarze dydaktyki należy ocenić pozytywnie. Z racji jego pochodzenia oraz zainteresowań badawczych w zdecydowanej większości są one związane z obszarem hiszpańskim. Wśród dokonań Habilitanta należy wskazać takie jak kierowanie projektem „Mistrzowie dydaktyki” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój 2014-2020, opiekę dydaktyczną nad trojgiem studentów KUL w zakresie zwiększania ich kompetencji, prowadzenie zajęć teatralnych dla studentów hispanistyki KUL i szeregu przedsięwzięć powstałych w ich ramach (ich wykaz znajduje się w autoreferacie) oraz opiekę nad studentami II roku hispanistyki KUL w ramach grupy teatralnej „La Cofradía de la Cebolla” (przygotowanie scenariusza sztuki, wystawienie sztuki). Habilitant angażował się również w przekład na język polski napisów do filmu dokumentalnego pt. „Guardianes de la Fe”.

Habilitant wskazuje również, że w roku akademickim prowadził dla studentów zajęcia w języku angielskim oraz rozpoczął prowadzenie zajęć dydaktycznych w języku katalońskim. Jednocześnie recenzent pragnie zauważyć, że w autoreferacie nie zostały zawarte informacje o prowadzonych przez Habilitanta zajęciach dla studentów w ramach pensum dydaktycznego (nazwy przedmiotów, forma zajęć, etc.) oraz o wypromowanych studentach na studiach licencjackich.

9. Działania organizacyjne i popularyzujące naukę

Habilitant aktywnie działał również na polu organizacyjnym i popularyzacji nauki w miejscu swojego zatrudnienia, tj. Katolickim Uniwersytecie im Jana Pawła II w Lublinie. Wśród jego dokonań należy wymienić udział w organizacji wydarzeń mających na celu promocję KUL wśród uczniów szkół średnich: Dnia Hiszpańskiego (2018), Dnia Hiszpańskiego i Latinoamerykańskiego (2019), czy Dnia Argentyny (2021). Jego udział w tych wydarzeniach sprowadzał się do organizowania ich programu oraz aktywnego w nich udziału. Działania te miały na celu popularyzację KUL i jego oferty dydaktycznej.

10. Inne znaczące osiągnięcia

Habilitant podaje w autoreferacie, że jednym z jego znaczących sukcesów jest przekład na język hiszpański (we współautorstwie z prof. Cezarym Tarachą) „Gorzkich żali”,

określonych przez niego „perłą polskiej liryki pasyjnej”². Osiągnięcie to stanowi istotny wkład Habilitanta w propagowanie kultury polskiej w hiszpańskim kręgu kulturowym. Współpracował również z Dianą Świder (w zakresie melodyki i fonetyki) podczas nagrań „Amargas Lamentaciones” (wydanie książkowe i elektroniczne rozpowszechnione podczas Światowych Dni Młodzieży w Krakowie w 2016 roku).

10. Wnioski końcowe

W ocenie recenzenta wartość merytoryczna całościowego dorobku naukowego dra Pablo de la Fuente de Pablo jest dobra i nie budzi większych zastrzeżeń. Poniżej przedstawiam szereg konkluzji generalnych odnoszących się do monografii wskazanej przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe w przedmiotowym postępowaniu habilitacyjnym oraz jego całościowego dorobku naukowego:

1. W swoich badaniach Habilitant koncentruje się na kilku najważniejszych obszarach badawczych i jest w tym konsekwentny. Nie ma u niego problemu tej natury, że w jego dorobku brakuje metodologicznej i/lub tematycznej spójności. W tym przypadku, jest ona aż nadto widoczna. Wszystkie obszary badawcze wskazane przez Habilitanta w autoreferacie znajdują pełne odbicie w jego dorobku naukowym. Co istotne, zdecydowana większość publikacji Habilitanta pozostaje względem siebie w korelacji tematyczno-problemowej, co jest wynikiem naturalnej, w jego przypadku, ewolucji w prowadzonych badaniach, w których jednak zawsze można wyróżnić dominujący rdzeń jako punkt wyjścia: koncentrowanie się na polityce morskiej i wojennej oraz kwestiach związanych z obronnością. Podobnie rzecz ma się jeśli chodzi o kryterium chronologiczne prowadzonych przez Habilitanta badań. Mimo że w jego dorobku znajdują się publikacje poświęcone również okresowi hiszpańskiej wojny domowej czy drugiej wojnie światowej, zdecydowanie dominuje w nim okres nowożytny (XVI-XVIII wiek), ze szczególnym uwzględnieniem wieku XVIII.

2. Publikacje Habilitanta zyskały uznanie, czego efektem są przywołane przez niego cytowania. Ich liczba mogłaby być oczywiście większa, ale, jak wskazano powyżej, wskaźniki bibliometryczne *ex definitione* mają swoje czasowe ograniczenia i są zmienne, w związku z czym nie powinny mieć decydującego wpływu na ocenę całościowego dorobku naukowego. Fakt, że językiem tych publikacji jest przede wszystkim język hiszpański sprawia, że zawierają

² *Amargas lamentaciones. Un tesoro de la espiritualidad y de la cultura polaca para el Papa Francisco y el Mundo Hispano* [Gorzkie żale. Skarb duchowości i kultury polskiej dla Papieża Franciszka i Świata Hiszpańskiego], Coordinación del proyecto y traducción de textos Pablo de la Fuente y Cezary Taracha, Lublin 2015.

one w sobie potencjalną możliwość większej cytowalności w przyszłości. Należy mieć również na uwadze, że ze względu na specyfikę tematyki badawczej Habilitanta, tylko publikowanie w języku hiszpańskim lub angielskim, może mu zapewnić skuteczne włączenie się do naukowego dyskursu i umożliwić reakcję zwrotną. Recenzent docenia takie podejście Habilitanta, zwłaszcza, że wśród wielu historyków-powszechników w Polsce często spotykanym podejściem jest publikowanie przede wszystkim w języku polskim z przeznaczeniem dla polskich badaczy i polskich czytelników. O ile takie podejście, z całą pewnością przyczynia się do rozwoju polskiej nauki historycznej, jednocześnie nazbyt często pozbawia ich możliwości szerszego zaistnienia w międzynarodowej debacie naukowej. Habilitant nie ma z tym problemu właśnie z uwagi na język hiszpański, w którym przede wszystkim publikuje mimo że pracuje na polskiej uczelni. Habilitant z powodzeniem realizuje również misję popularacji wiedzy o historii i kulturze Hiszpanii w Polsce.

3. Dorobek naukowy Habilitanta, jest znaczny i stanowi oryginalny wkład Habilitanta do badań nad Hiszpanią, epoki nowożytnej zwłaszcza w kontekście jej polityki morskiej i obronnej oraz funkcjonowania aparatu państwa. Habilitant jest zresztą świadomy wagi swoich dokonań i ustaleń, o czym świadczą informacje zawarte w autoreferacie dotyczące doceniania jego prac przez innych uznanych badaczy oraz otrzymanych nagrodach i wyróżnieniach.

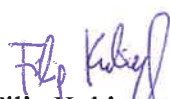
4. Habilitant umiejętnie korzysta w swoich badaniach ze źródeł historycznych, w tym zwłaszcza archiwalnych. Kwerendy archiwalne, które przeprowadził na potrzeby realizowanej przez siebie monografii pokazują, że był dobrze zorientowany, gdzie znajdują się źródła do badanego zagadnienia. Sposób użycia źródeł oraz przywoływania znajdujących w się w nich informacji wskazuje z kolei, że Habilitant potrafi pracować ze źródłami w sposób krytyczny, zgodnie z wymaganiami stawianymi w tym zakresie zawodowym historykom. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza wielość archiwów oraz instytucji (22), z których pochodzą wykorzystane przez Habilitanta w monografii liczne źródła. Pod względem sprawnego wykorzystania źródeł archiwalnych jego publikacja stanowi wręcz modelowy przykład.

5. W publikacjach Habilitanta wyróżniającym się elementem jest to, że ich narracja zasadniczo jest prowadzona *sine ira et studio*: Habilitant twierdząc coś, czy też dochodząc do określonej konkluzji, odwołuje się do istniejących i skonsultowanych przez niego źródeł, starając się ukazać zawsze kilka możliwych powodów zaistnienia jakiejś określonej sytuacji (*vide* wybór Sant Feliu de Guixols a nie Barcelony na miejsce budowy statków w Katalonii, czy wnioski, do jakich Habilitant dochodzi w konkluzjach). Habilitant unika metaforyzowania narracji w

taki sposób, aby wywrzeć określone reakcje na potencjalnego czytelnika. Ogranicza się do przedstawienie tego, co wynika z materiału źródłowego i ukazania argumentów za zaistnieniem określonej sytuacji czy okoliczności, bez ferowania na tej podstawie nazbyt kategoriycznych i dążących do absolutyzacji wniosków. Takie podejście sprawia, że pozostawia innym badaczom możliwość kontynuowania i uzupełniania jego badań w przyszłości.

Jako recenzent pozytywnie oceniam przedstawiony przez Habilitanta autoreferat oraz „Wykaz osiągnięć naukowych”, które zostały zredagowane w sposób nie budzący zastrzeżeń, co nie jest dziś wcale standardem. Jeśli przyjmujemy, że oba te dokumenty powinny być sporządzone tak, aby ułatwiały recenzentowi zapoznanie się, w możliwie jak najbardziej kompleksowy sposób z sylwetką naukową kandydata na doktora habilitowanego i jego dorobkiem, to w tym przypadku tak właśnie jest. Ten dorobek w wymiarze ilościowym i jakościowym jest znaczący i działa na korzyść osoby wnioskującej w przedmiotowym postępowaniu.

Reasumując, mimo wskazanych w recenzji niedoskonałości i niedociągnięć, jako recenzent po zapoznaniu się z całościowym dorobkiem naukowym Habilitanta, a także jego działalnością dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską oceniam je pozytywnie. Monografia przedstawiona przez Habilitanta jako główne osiągnięcie naukowe w niniejszym postępowaniu jest wartościową pozycją i stanowi oryginalny wkład Habilitanta w badania nad historią osiemnastowiecznej Hiszpanii. Tym samym stwierdzam, że dorobek naukowy dra Pablo de la Fuente de Pablo odpowiada wymogom przewidzianym w obowiązujących aktach prawnych regulujących ubieganie się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie *historia*. W nawiązaniu do tego stwierdzenia niniejszym wnoszę o dopuszczenie dra Pablo de la Fuente de Pablo do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Filip Kubiacyk